

DENETİM TARZININ TAHAKKUK YAPISI AÇISINDAN FİNANSAL TABLO KARŞILAŞTIRILABİLİRLİĞİNE ETKİSİ: DÖRT BÜYÜK DENETİM FİRMASI ÖZELİNDE BORSA İSTANBUL ÖRNEĞİ*

Arş. Gör. Dr. Derya ÖZARSLAN**

Araştırma Makalesi/Research Article

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Mart 2026, 28(1), 131-156

ÖZ

Bu çalışmada denetim tarzının finansal tablo karşılaştırılabilirliği üzerindeki etkisi dört büyük denetim firması özelinde incelenmektedir. Bu amaçla Borsa İstanbul'da 2009-2023 yılları arasında faaliyet gösteren 149 şirket aynı sektör ve yılda olmak kaydıyla ikiye ayrılmıştır. Eşleştirilen şirket çiftlerinin tahakkuklarının farkı ile bu şirketlerin dört büyük denetim firması tarafından denetlenme durumu arasındaki ilişki regresyon analizi ile incelenmiştir. Analizler neticesinde dört büyük denetim firması tarafından denetlenen şirket çiftlerinin toplam tahakkuk ve isteğe bağlı tahakkuk farklarının, en az birisi ulusal denetim firması tarafından denetlenen şirket çiftlerinin tahakkuk farklarına kıyasla daha düşük çıktığı, dolayısıyla bu şirketlerin karşılaştırılabilirlik düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Denetim Tarzı, Dört Büyük Denetim Firması, Finansal Tablo Karşılaştırılabilirliği, İsteğe Bağlı Tahakkuk, Toplam Tahakkuk

JEL Sınıflandırması: M41, M42

* Makale Geliş Tarihi (Date of Submission): 23.09.2025; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 01.03.2026
Bu çalışma yazar tarafından Doğu Akdeniz Üniversitesi'nin ev sahipliğinde 9-11 Eylül 2025 tarihlerinde Kıbrıs'ta düzenlenen 22. Uluslararası Muhasebe Konferansı'nda sunulan bildiri özetinin genişletilmiş halidir.

**Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
deryaozarslan@karatekin.edu.tr, orcid.org/0000-0002-3526-6592

Atıf (Citation): Özarslan, D. (2026). Denetim Tarzının Tahakkuk Yapısı Açısından Finansal Tablo Karşılaştırılabilirliğine Etkisi: Dört Büyük Denetim Firması Özelinde Borsa İstanbul Örneği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 28(1), 131-156. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1789800>

THE EFFECT OF AUDIT STYLE ON FINANCIAL STATEMENT COMPARABILITY IN TERMS OF ACCRUALS STRUCTURE: EVIDENCE FROM BORSA ISTANBUL IN THE CONTEXT OF THE BIG FOUR AUDIT FIRMS

ABSTRACT

This study examines the effect of audit style on financial statement comparability, focusing on the Big Four audit firms. 149 companies listed on Borsa Istanbul between 2009 and 2023 were paired by industry and year. Regression analysis was used to assess the relationship between accrual differences of matched companies and their audit status. The findings show that pairs audited by the Big Four have lower total and discretionary accrual differences than those where at least one company was audited by a national audit firm, suggesting higher comparability for companies audited by the Big Four.

Keywords: Audit Style, The Big Four Audit Firms, Financial Statement Comparability, Discretionary Accrual, Total Accrual

JEL Classification: M41, M42

EXTENDED ABSTRACT

PURPOSE AND MOTIVATION

The comparability of financial statements is a vital qualitative feature, as higher comparability reduces information processing costs. This study examines how audit style affects financial statement comparability. Francis et al. (2014) introduced the audit style concept by comparing companies audited by the same Big Four firm to those audited by different Big Four firms, finding greater similarity in the former. Unlike their approach, this study compares company pairs audited by Big Four firms with pairs where at least one company is audited by a national audit firm. Using Turkish data, the study offers new insight into audit style's ongoing relevance.

RESEARCH METHODOLOGY

The concept of earnings is often used to assess the comparability of financial statements, with accruals playing a key role in earnings management studies. In this study, the similarity of accruals between matched firm pairs is used as an indicator of comparability. Two types of accruals are considered: total and discretionary. Total accruals are calculated by subtracting cash flows from operations from net income before extraordinary items (Sloan, 1996). Discretionary accruals are estimated using the Kothari et al. (2005) model, which incorporates return on assets into the modified Jones model (Dechow et al., 1995).

To assess comparability, differences in both total and discretionary accruals were calculated for company pairs operating in the same industry and year. These differences serve as the dependent variable in the regression model. Audit style is measured using a dummy variable, set to 1 if both companies in a pair are audited by Big Four firms, and 0 otherwise. Control variables include the minimum value of accruals, firm size, leverage, market-to-book ratio, and cash flows from operating activities.

The dataset comprises 149 companies listed on Borsa Istanbul from 2009 to 2023, covering 15 sectors. Given the prominence of Big Four audit firms in Türkiye, the study contributes to the audit style literature. The main hypothesis is that company pairs audited by Big Four firms will show significantly smaller accrual differences than those where at least one company is audited by a national audit firm. In addition, two models were developed to examine how audit style affects comparability, depending on whether the same or different Big Four audit firms were involved. These models compared the accrual differences of company pairs audited by the same Big Four firm and by different ones, against other company pairs which are those where at least one company is audited by a national audit firm. In both cases, accrual differences in the first group are expected to be lower than in the second. Finally, the fourth model tests the Francis et al. (2014) framework, which compares accrual differences between company pairs audited by the same versus different Big Four firms.

RESULTS AND DISCUSSION

As a result of the analysis, it is observed that company pairs that are both audited by the Big Four audit firms exhibit statistically significant lower differences in terms of both total accruals and discretionary accruals compared to other company pairs. This finding supports the fundamental hypothesis that the Big Four audit firms' more standardized and consistent audit approaches increase the comparability of their client companies' financial statements. In addition, according to the analysis results where the second model was tested, it is seen that the accrual differences are further reduced if the audit firms are the same Big Four audit firms. The findings of the third model reveal that when the audit firms are different Big Four audit firms, the effect of the audit style on accrual differences between company pairs is lower compared to the effect in the first model.

Finally, in the fourth model, which tests the Francis et al. (2014) model, no statistically significant difference is found between the total accrual differences of company pairs audited by the same Big Four audit firms and those audited by different Big Four audit firms. This finding differs from the study by Francis et al. (2014), which found a statistically significant difference in total accrual differences between the two groups. On the other hand, a statistically significant difference emerged between the discretionary accrual differences of company pairs audited by the same Big Four audit firm and those audited by different Big Four audit firms, supporting the findings of Francis et al. (2014). Overall, the

findings are consistent with the results of studies in literature on audit style (e.g., Kawada, 2014; Jiu et al., 2020; Smith et al., 2022).

CONCLUSION AND IMPLICATION

This study evaluates the Big Four audit firms, assumed to have strong corporate structures, as a group, comparing companies audited by them to those audited by national audit firms in terms of accrual structure similarity. The findings demonstrate that the audit style of Big Four firms contributes to greater comparability in financial statements, thanks to their standardized and rigorous audit processes.

The study also analyzes companies audited solely by Big Four firms. Results show no statistically significant difference in total accrual differences between company pairs audited by the same versus different Big Four firms. This contrasts with Francis et al. (2014) and may reflect increased standardization and harmonization within Big Four audit methodologies. However, a significant difference is found in discretionary accruals: companies audited by the same firm show lower differences. This suggests that in-depth client knowledge and consistent internal control evaluations by the same auditor help constrain managerial discretion in accounting estimates.

Using data from firms listed on the Istanbul Stock Exchange, the study confirms the effect of audit style on financial statement comparability. Future research could explore audit style further at the firm or auditor level and examine how audit rotation influences audit quality.

1. GİRİŞ

Muhasebe, işletmelerin finansal performansına ve pozisyonuna ilişkin bilgileri ölçen, kaydeden ve ilgili taraflara ileten evrensel bir dildir. Bu dilin amacı, finansal bilgi kullanıcılarının ekonomik kararlarını daha rasyonel bir temele oturtmalarına yardımcı olmaktır. Bu amaca hizmet edebilmek için finansal raporların belirli nitelikleri taşıması esastır. “Finansal raporlamaya ilişkin kavramsal çerçeve” metninde açıklandığı üzere, ihtiyaca ve gerçeğe uygun şekilde sunulan finansal bilgilerin aynı zamanda karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, zamanında sunulmuş ve anlaşılabilir olması gerekmektedir (KGK 2018, s. 4). Bu özellikleri taşıyan finansal raporlar finansal bilgi kullanıcılarına kaliteli bir bilgi akışı sağlayacaktır.

Destekleyici niteliksel özelliklerden birisi olan karşılaştırılabilirlik, kullanıcıların kalemler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları belirleyebilmesini ve anlayabilmesini sağlayan niteliksel bir özelliktir. Finansal tabloların karşılaştırılabilir olması, finansal benzerlik düzeyinin artması anlamına gelmektedir (Johnston & Zhang, 2021). Diğer niteliksel özelliklerden farklı olarak karşılaştırılabilirlik, tek bir kalemle ilgili değildir. Karşılaştırma yapılabilmesi için en az iki kalem gereklidir. Yine kavramsal

çerçevede vurgulandığı üzere muhasebe standartlarının varlık gerekçesi karşılaştırılabilir finansal bilgilere dayanak oluşturmaktır (KGK 2018, s. 4).

Bir şirketin finansal bilgilerinin piyasada bulunan emsal şirketlerle karşılaştırılabilirlik düzeyinin artması, yatırımcılar ve denetçiler için bilgi edinme ve işleme maliyetlerini azaltacak ve muhasebe bilgileri dış piyasa katılımcıları için daha şeffaf hale gelecektir. Böylece şirketin gerçek performansı daha doğru şekilde değerlendirilebilecektir (Sohn, 2016, s. 514). Finansal tabloların değerlendirilmesi sürecinde genel kabul görmüş muhasebe standartları esas alınmaktadır. Standartlar, firmaların raporlama yaparken benimseyeceği alternatif muhasebe uygulamalarının seçim kümesini belirler. Bu kümenin belirlenmesindeki temel gerekçe, karşılaştırılabilirlik, tutarlılık ve güvenilirlik konularındaki endişelerdir (Kothari ve diğerleri, 2010, s. 275).

Kothari'ye (2010) göre herhangi bir düzenleme olmadığında şirketler belirli bir ekonomik işlemi kısıtlama olmaksızın muhasebeleştirmeyi seçebilirler. İkelere dayalı bir ortamda, düzenleyiciler geniş muhasebe ilkelerini (örn. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları – IFRS) belirlemekte ve ilgili sözleşme taraflarının bu ilkeleri karşılaştıkları belirli ekonomik bağlamlara uygulamalarına izin vermektedir. Öte taraftan, kurallara dayalı bir ortamda düzenleyiciler kurallar (örn. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri – GAAP) yoluyla taraflara ayrıntılı rehberlik sağlayarak yöneticilerin ve diğer sözleşme taraflarının yargı kullanma ihtiyacını en aza indirmektedir. İlkeler kurallara kıyasla ilgili taraflara daha fazla seçenek sunmaktadır. Dolayısıyla ikelere dayalı standartlar kurallara dayalı standartların zayıf yönlerini kapatan bir çözüm olarak görülmektedir ve ilgili standartların şirketlerin karşılaştırılabilirliğini artırması beklenmektedir.

GAAP kapsamındaki ilke temelli yaklaşım, standartların tekdüzen biçimde uygulanması ve yorumlanması için dâhili çalışma kurallarının oluşturulmasına ortam sağlamaktadır. Oluşturulan çalışma kuralları denetim firmalarının denetçileri tarafından kullanılan GAAP rehberine dönüşmekte ve denetim süreci daha standart hale gelmektedir. GAAP her ne kadar genel çerçeveyi belirlese de denetçilerin yargı yetkilerini kullanmaları konusunda esneklik sağlamaktadır. Genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin uygulanmasına yönelik yorumları içeren şirket içi çalışma kuralları esnek bir çerçeve oluşturarak muhasebe uygulamalarında yenilikçi bir yaklaşımı teşvik etmektedir (Kothari ve diğerleri, 2010, s. 251). Dolayısıyla muhasebe standartlarının benimsenmesi karşılaştırılabilirlik için temel çerçeveyi oluşturmakla birlikte, her denetim firmasının iç çalışma kuralları kendine özgü olacağı için, denetçinin kendisi de karşılaştırılabilirliğin uygulanmasında etkili olmaktadır.

Bu çalışmada denetim tarzının finansal tablo karşılaştırılabilirliği üzerindeki etkisi dört büyük denetim firması (dört büyükler) özelinde incelenmektedir. Bilindiği kadarıyla önceki çalışmalarda dört büyükleri ortak bir kurumsal yapı olarak ele alıp ulusal denetim firmaları ile tahakkuk yapısı bağlamında benzerlik kıyaslaması yapan bir çalışma bulunmamaktadır. İkinci olarak bilindiği kadarıyla geçmişte

Borsa İstanbul'da işlem gören şirketleri denetleyen firmaların denetim tarzının finansal tablo karşılaştırılabilirliği üzerindeki etkisini inceleyen herhangi bir çalışma bulunmamaktadır.

Mevcut literatürde denetim kalitesi ile finansal raporlama arasındaki ilişki genellikle gelişmiş piyasalardaki yaptırım mekanizmaları çerçevesinde açıklanmaktadır (Watts & Zimmerman, 1986). Bu çalışmalar, dört büyük denetim firmasının varlığını evrensel bir kalite göstergesi olarak ele almakta, ancak bu firmaların gelişmekte olan piyasalardaki kurumsal işlevini yeterince sorgulamamaktadır. Oysa kurumsal boşlukların daha belirgin olduğu Türkiye gibi piyasalarda denetim firmaları, yalnızca bilgi doğrulaması yapan aktörler değil, aynı zamanda muhasebe uygulamalarını sektör genelinde standartlaştıran kurumsal aktörler olarak da işlev görebilir. Bu çalışma, gelişmiş piyasalardaki yaptırım temelli denetim anlayışına alternatif olarak gelişmekte olan piyasalarda dört büyük denetim firmasının bu standartlaştırıcı kurum işlevini ampirik olarak test etmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmanın geri kalanı şu şekilde devam etmektedir. İkinci bölümde kavramsal çerçeve ve literatür verilerek hipotezler geliştirilmektedir. Üçüncü bölümde yöntem verildikten sonra çalışmanın veri seti ve değişkenleri açıklanmaktadır. Dördüncü bölümde ise analiz bulguları tartışılmakta olup son olarak beşinci bölümde çalışmanın sonuç ve önerileri sunulmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE, LİTERATÜR TARAMASI VE HİPOTEZ GELİŞTİRME

Bu bölümde, çalışmanın teorik arka planını sunmak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak çalışmanın ana çatısını oluşturan kavramlar açıklanmakta, sonrasında bu kavramlarla ilgili literatür sunularak çalışmanın hipotezleri geliştirilmektedir.

2.1. Tahakkuk Kavramı

Finansal tablo karşılaştırılabilirliğini ölçmek için genellikle kazanç kavramı dikkate alınmaktadır (Barth ve diğerleri, 2012). Tahakkuklar, kazanç yönetimi çalışmalarında sıklıkla kullanılan bir bileşendir (Memiş & Çetenak, 2012; Adıgüzel, 2013; Dibia & Onwuchekwa, 2014; Cengiz ve diğerleri, 2016; Sakarya & Koçak, 2016; Suadiye, 2021). Kazançların karşılaştırılabilirliğin temeli olması ve aynı zamanda takdir hakkı içermesi, finansal raporlamanın anlaşılması açısından önemlidir. Dolayısıyla, finansal tablo kullanıcılarının karşılaştırılabilir bilgiye ulaşabilmeleri için tahakkuk esaslı muhasebe kritik bir öneme sahiptir.

Tahakkuk esaslı muhasebe, gelir ve giderlerin doğru dönemde eşleştirilmesini sağlayarak, işletmenin finansal performansının nakit bazlı muhasebeden daha gerçekçi ve ölçülebilir bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Ancak, bu esnek yapı aynı zamanda yönetim tarafından finansal tablolara müdahale edilmesi için belirli bir takdir alanı da yaratmaktadır. Bu takdir alanının anlaşılabilirliği için tahakkuklar nitelikleri açısından ikiye ayrılarak incelenmektedir. Bu ayrımın ilk

kategorisini şirketin normal operasyonel faaliyetlerinin (ticari alacaklar veya amortisman gibi) doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan isteğe bağlı olmayan tahakkuklar oluşturmaktadır. İkinci kategori ise, yönetimin belirli amaçlar doğrultusunda (kâr hedeflerine ulaşmak veya piyasa beklentilerini karşılamak gibi) takdir yetkisini kullanarak kasıtlı biçimde müdahale ettiği isteğe bağlı tahakkuklardır (Suadiye, 2021, s. 309).

Tahakkuklar, faaliyet ölçeğindeki büyümeyle ilgili yatırımları yakalamaya, ekonomik olaylar ve bunlarla ilişkili nakit akışları etkileri arasındaki zamanlama farklarını hafifletmeye ve zararların ortaya çıktığı an tanınmasını sağlamaya hizmet etmektedir (Larson ve diğerleri, 2018, s. 835). Nakit akış tablosunun zorunlu olarak raporlanmasından önce yapılan araştırmalarda (Healy, 1985; Jones, 1991) tahakkuklar sıklıkla nakit olmayan işletme sermayesi ve amortisman olarak tanımlanmıştır. Tahakkuk tutarları da işletme sermayesi tablosundan veya bilançodan elde edilmiştir. Hribar ve Collins (2002), kazanç yönetimini test etmek için bilanço yaklaşımını kullanan çalışmaların tahakkuk tahminlerinde ölçüm hatası olduğunu ortaya koymuştur. Tahakkuk tanımı da net kâr ile nakit akışı arasındaki fark olarak evrilmiştir. Böylece tahakkuklar hesaplanırken nakit akış tablolarından elde edilen değerler de hesaplamaya dâhil edilmiştir (Dechow & Dichev, 2002; Drake & Myers, 2011; Frankel ve diğerleri, 2016). Larson ve diğerleri (2018)'ne göre kullanılan tahakkuk tahmin modelinin araştırma sorusunun içeriğine bağlı olarak değişmesi gerekmektedir.

Kazanç yönetimi ile ilgili analizlerde çoğunlukla yönetimin isteğe bağlı tahakkuklarının kullanımına odaklanılmaktadır. Bununla ilgili çalışmalarda kullanılan modellerde raporlanan gelirin isteğe bağlı bileşenleri tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Mevcut modeller, toplam tahakkuklardaki değişimin isteğe bağlı tahakkukların bir ölçüsü olarak kullanıldığı basit modellerden, regresyon analizi kullanılarak tahakkukları isteğe bağlı ve isteğe bağlı olmayan bileşenlere ayırtıran nispeten karmaşık modellere kadar uzanmaktadır (Bartov ve diğerleri, 2000, s. 421). Regresyon modellerinde toplam tahakkuklar, nakit dışı cari varlıklardaki değişim ile cari yükümlülüklerdeki değişim (uzun vadeli borçların cari tutarı hariç) arasındaki farktan amortisman ve itfa paylarının düşülmesiyle elde edilen tutar olarak tanımlanmaktadır (Young, 1999).

2.2. Denetim Tarzı

Denetim tarzı (audit style) kavramı Francis ve diğerleri (2014) tarafından literatüre kazandırılmıştır. Yazarlar denetim tarzını denetim firmalarına özgü iç çalışma kuralları olarak ifade etmişlerdir (s. 606). Başka bir ifade ile denetim tarzı, standartları uygulama konusunda denetim firmalarına özgün değerlendirme süreçleridir. Bu özgünlük neticesinde aynı denetim firması tarafından değerlendirilen şirketlerin finansal raporlarının daha tutarlı ve karşılaştırılabilir olması beklenmektedir. Çünkü aynı çalışma kurallarının benimsendiği bir denetim sürecinde benzer çıktıların ulaşılacaktır. Denetim firması özelinde test edilen denetim tarzı kavramı literatürde farklı veri setlerine uyarlanmıştır. Denetim tarzı

diğer çalışmalarda denetim firmasına ek olarak denetim ofisi düzeyinde (Kawada, 2014) ya da denetçi düzeyinde (Chen ve diğerleri, 2020) test edilmiştir. Yapılan çalışmaların ortak noktası, denetim sürecine ilişkin standart ve özgün bir çatının daha benzer finansal raporlar üreteceğidir.

Francis ve diğerleri (2014) dört büyükler arasından aynı denetim firması tarafından denetlenen iki şirketin yine dört büyükler arasında yer almakla birlikte farklı denetim firmaları tarafından denetlenen şirket çiftlerine kıyasla daha karşılaştırılabilir olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada ifade edilen karşılaştırılabilirlik aynı sektörde ve yılda faaliyet gösteren iki şirketin daha benzer tahakkuk ve kazanç yapısına sahip olması anlamına gelmektedir. Denetim firmalarının sahip olduğu özgün denetim tarzının denetlenen şirketlerin kazançlarının karşılaştırılabilirliğini artırdığı sonucuna ulaşan çalışma, finansal tabloların karşılaştırılabilirliği üzerinde denetim tarzlarının etkisini göstermesi bakımından öncü bir çalışmadır.

Denetçiyi ekonomik bir aktör olarak ele alan denetim tarzı kavramı sonraki çalışmalar için dayanak oluşturmuştur. Wilmink (2017) dört büyükler arasından aynı denetim firması tarafından denetlenen şirket çiftlerinin farklı denetim firması tarafından denetlenen şirket çiftlerine kıyasla daha karşılaştırılabilir olduğu görüşünü destekleyecek sonuçlara ulaşmıştır. Smith (2022)'in çalışması da dört büyükler örneklemini için Francis ve diğerleri (2014) ile benzer bir sonuca ulaşmakla birlikte, dört büyükler ve ulusal denetim firmaları tarafından denetlenen şirketlerin karşılaştırıldığı analizlerde Francis ve diğerleri (2014)'nin çalışmasından farklılaşmaktadır. Yazara göre dört büyükler ve ulusal denetim firmaları tarafından denetlenen şirketlerin finansal tablolarının karşılaştırılabilirlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Francis ve diğerleri (2014) ile denetim firması düzeyinde incelenen denetim tarzı, Kawada (2014) tarafından denetim ofisi düzeyine indirgenerek ele alınmıştır. Kawada (2014) aynı dört büyüklere ait olan yerel bir denetim ofisi tarafından denetlenen şirket çiftlerini, dört büyüklere ait olan ancak birbirinden farklı denetim ofisleri tarafından denetlenen şirket çiftleri ile ve farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri ile kıyaslamıştır. Analizler neticesinde aynı dört büyüklere ait olan yerel bir denetim ofisi tarafından denetlenen şirket çiftlerinin, diğer iki şirket tipine kıyasla daha fazla karşılaştırılabilir kazançla sahip olduğu görülmüştür. Kawada (2014) bu sonucu, her yerel denetim ofisinin, bağlı olduğu denetim firmasının çalışma kurallarını farklı şekilde yorumlaması ve kendisine verilen özerkliği kullanması ile açıklamış ve Francis ve diğerleri (2014)'nin çalışmasını farklı açıdan ele alarak desteklemiştir.

Chen ve diğerleri (2020) denetim tarzı kavramını ele alırken, Kawada (2014)'nin çalışmasını, aynı denetçi tarafından denetlenen şirket çiftlerini de dikkate alarak genişletmiş ve her bir denetçiye özgü olan denetim tarzının, kazançların karşılaştırılabilirliği üzerindeki etkisini analiz etmiştir. Chen ve diğerleri (2020)'ne göre denetçilerin kişisel nitelikleri göz önüne alındığında, bireysel denetçiler

müşterileri arasında muhasebe ve denetim standartlarının uygulanmasını standartlaştıran kendi benzersiz yargı ve çalışma kurallarını geliştirmektedir. Bireysel düzeydeki çalışma kuralları ve standartlaştırma süreci, bireysel denetçi tarzlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır (s. 1). Çin’de faaliyet gösteren şirketler üzerinde gerçekleştirilen analizler neticesinde bireysel denetçilerin, denetim süreci boyunca genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin tutarlı bir şekilde uygulanmasını sağlamada, denetim ofislerine kıyasla daha önemli bir rol oynadığı ortaya konulmuştur. Yine Çin’deki şirket verisini kullanan Shi ve diğerleri (2021) ile Jiu ve diğerleri (2020) çalışmalarında muhasebe standartlarını uygulamada ve denetim sürecinde mesleki yargılarını kullanmada kendi kişisel tarzlarını sergileyen denetçilerin, denetlenen şirketlerin finansal tablolarının karşılaştırılabilirliğinde önemli belirleyiciler olduğu gösterilmiştir.

Denetim tarzının finansal tablo karşılaştırılabilirliği üzerindeki etkisini Güney Afrika’da faaliyette bulunan ve ayrıca IFRS’yi benimseyen şirket verisi üzerinden inceleyen Smith (2022), analizleri denetim firması düzeyinde, denetim ofisi düzeyinde ve bireysel denetçi düzeyinde gerçekleştirmiştir. Analizler neticesinde her üç örneklem için, denetim tarzının finansal tablo karşılaştırılabilirliğine olan etkisi kanıtlanmıştır. Veri setini yalnızca IFRS’yi benimseyen şirketlerle sınırlandırmayan Carla (2017) ise, IFRS etkisini görmek için, IFRS’yi kukla değişken olarak analizlere eklemiştir. Denetim tarzının karşılaştırılabilirlik üzerindeki etkisini incelerken, şirketlerin IFRS’yi kullanıp kullanmama durumlarını da analize dâhil eden Carla (2017), eşleşen şirket çiftlerinin tahakkuk farklarının, dört büyüklerin aynı ya da farklı olmasına göre farklılaşmadığını tespit etmiştir.

2.3. Hipotez Geliştirme

Francis ve diğerleri (2014)’nin çalışması dört büyükler arasında denetim tarzı farklılığının olup olmadığını toplam ve isteğe bağlı tahakkuklar açısından incelemektedir. Bunun için sadece dört büyükler tarafından denetlenen şirketler incelenmekte olup aynı dört büyükler ile farklı dört büyükler kıyaslaması yapılmaktadır. Bu çalışmada daha kurumsal yapıda olduğu için güçlü ve standart çalışma kuralları olduğu varsayılan dört büyükler tarafından denetlenen şirketlerin tahakkuk yapılarının benzer olacağı düşünülmektedir. Diğer bir deyişle dört büyükler, ortak bir kurumsal yapı olarak ele alınmakta ve denetim tarzının finansal tablo karşılaştırılabilirliği üzerindeki etkisi bu ortak yapı için test edilmektedir. Bu sebeple Francis ve diğerleri (2014)’nin çalışmasından farklı olarak ulusal denetim firması tarafından denetlenen şirketler de dikkate alınmaktadır.

Dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinin tahakkuk yapıları, en az biri ulusal bir denetim firması tarafından denetlenen (diğer) şirket çiftleri ile kıyaslanmaktadır. Dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinin finansal tablolarının daha benzer tahakkuk yapılarını raporlayacağı, dolayısıyla bu şirket çiftlerinin toplam tahakkuk ve isteğe bağlı tahakkukları arasındaki farkın diğer

şirket çiftlerine göre daha küçük olacağı öngörülmektedir. İlgili literatür ve açıklamalar doğrultusunda çalışmanın hipotezleri H1, H2, H3 ve H4'teki gibi oluşturulmuştur.

H1: Dört büyüklerin herhangi biri tarafından denetlenen şirket çiftleri, diğer şirket çiftlerine kıyasla daha karşılaştırılabilir (benzer) tahakkuk yapısına sahiptir.

H2: Aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri, diğer şirket çiftlerine kıyasla daha karşılaştırılabilir (benzer) tahakkuk yapısına sahiptir.

H3: Farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri, diğer şirket çiftlerine kıyasla daha karşılaştırılabilir (benzer) tahakkuk yapısına sahiptir.

H4: Aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri, farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerine kıyasla daha karşılaştırılabilir (benzer) tahakkuk yapısına sahiptir.

H1'de dört büyüklerden hangisi tarafından denetlendiğine bakılmaksızın eşleştirilen şirketlerin diğer şirket çiftlerine kıyasla daha benzer tahakkuk yapısına sahip olduğu savunulmaktadır. H2'de ise aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri ile diğer şirket çiftleri kıyaslanmaktadır. H3'te farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri ile diğer şirket çiftleri karşılaştırılmaktadır. Böylece denetim firmasının aynı veya farklı olmasının tahakkuk benzerliğine etkisi de ölçülmektedir. Son olarak Francis ve diğerleri (2014)'nin çalışmasındaki gibi H4'te aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri ile farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri kıyaslanmaktadır.

3. YÖNTEM VE VERİ SETİ

Çalışmanın üçüncü bölümü çalışmada kurulan hipotezlerin doğruluğunu test etmek için izlenen adımları sunmaktadır. İlk olarak analizlerde hangi değişkenlerin kullanıldığı bilgisi ve bu değişkenlerin kullanılma gerekçelerine yer verilmektedir. Ardından hipotezleri test etmek üzere kurulan modeller sunulmaktadır. Son olarak analizlerde kullanılan veri seti tanıtılmaktadır.

3.1. Yöntem

Bu çalışmada Francis ve diğerleri (2014)'nin çalışması takip edilerek finansal tablo karşılaştırılabilirliğinde tahakkuk yapıları dikkate alınmaktadır. Denklem 1'de yer alan toplam tahakkuklar değeri (top_tah_{it}); i şirketinin t dönemde olağandışı kalemler öncesi net kâr/zararından ($okök_{it}$) i şirketinin t dönemde faaliyetlerinden kaynaklı nakit akışları (fna_{it}) çıkarılarak hesaplanmaktadır (Sloan, 1996).

$$top_tah_{it} = okök_{it} - fna_{it} \quad (1)$$

Daha önce değinildiği üzere kazanç yönetimi ile ilgili çalışmalarda çoğunlukla yönetimin isteğe bağlı tahakkukları kullanımına odaklanılmaktadır. İsteğe bağlı tahakkuklar ise toplam tahakkuklarda olduğu gibi bir formül ile değil, genellikle regresyon modelleri ile hesaplanmaktadır. İsteğe bağlı tahakkuk tahmini için öncü çalışmalar arasında Jones (1991) modeli ve onun düzenlenmiş versiyonları (örn. Dechow ve diğerleri, 1995; Kothari ve diğerleri, 2005) yer almaktadır. Modellerden elde edilen hata payları, isteğe bağlı tahakkuklar olarak kabul edilmektedir (Dechow ve diğerleri, 2010, s. 359).

Jones (1991) modelinin gösterimi Denklem 2’de yer almaktadır. Burada Δrev_{it} , i şirketinin t yılındaki satış gelirinin $t - 1$ yılındaki satış gelirine kıyasla artışını, PPE_{it} ise i şirketinin t yılındaki maddi duran varlıklarının brüt tutarını ifade etmektedir. Maddi duran varlıkların brüt tutarını elde etmek için net tutar ile birikmiş amortismanlar toplanmaktadır. Modelde yer alan değişkenler dönem başı toplam varlıklara (tv_{it-1}) göre ölçeklenmektedir. Jones (1991) modelinde tahakkuklar gelir büyümesinin bir fonksiyonu olarak, amortisman ise maddi duran varlıkların bir fonksiyonu olarak ele alınmaktadır. Model, isteğe bağlı tahakkukları isteğe bağlı olmayan tahakkuklardan ayırtmaktadır ve değişen ekonomik koşulların isteğe bağlı olmayan tahakkuklar üzerindeki etkisini dikkate almayı amaçlamaktadır.

$$\frac{top_tah_{it}}{tv_{it-1}} = \beta_{0i} \left(\frac{1}{tv_{it-1}} \right) + \beta_{1i} \left(\frac{\Delta rev_{it}}{tv_{it-1}} \right) + \beta_{2i} \left(\frac{PPE_{it}}{tv_{it-1}} \right) + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

Dechow ve diğerleri (1995) gelirin manipüle edildiği ortamlarda yapılan tahakkuk tahminlerinde iyileşme sağlamak amacıyla, manipülasyon yılları olarak tanımlanan yıllarda kredili satışlardaki büyümeyi hariç tutacak şekilde Jones (1991) modelini düzenlemiştir. Bu amaçla modelde t yılındaki ticari alacakların $t - 1$ yılına kıyasla artışı (Δrec_{it}) gelir artışından (Δrev_{it}) çıkarılmaktadır. Dechow ve diğerleri (1995) tarafından oluşturulan düzeltilmiş Jones modeli Denklem 3’te gösterilmiştir.

$$\frac{top_tah_{it}}{tv_{it-1}} = \beta_{0i} \left(\frac{1}{tv_{it-1}} \right) + \beta_{1i} \left(\frac{\Delta rev_{it} - \Delta rec_{it}}{tv_{it-1}} \right) + \beta_{2i} \left(\frac{PPE_{it}}{tv_{it-1}} \right) + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

Dechow ve Dichev (2002)’in çalışmasında ise tahakkuklar bilanço yaklaşımına göre tanımlanmak ve isteğe bağlı ya da isteğe bağlı olmayan olarak ayrıştırılmak yerine geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki nakit akışlarının bir fonksiyonu olarak modellenmektedir. Model, uzun vadeli tahakkukları ve bunların nakit akışlarıyla ilişkileri yerine kısa vadeli işletme sermayesi tahakkuklarına odaklanmaktadır. Dechow ve Dichev (2002) modeli Denklem 4’te görülmektedir. Denklemden yer alan ΔWC , t döneminde i şirketinin çalışma sermayesindeki değişimi, CFO ise i şirketinin faaliyetlerinden sağlanan nakit akışını ifade etmektedir.

$$\frac{\Delta WC_{it}}{tv_{it-1}} = \beta_0 + \beta_{1i} \left(\frac{CFO_{it-1}}{tv_{it-2}} \right) + \beta_{2i} \left(\frac{CFO_{it}}{tv_{it-1}} \right) + \beta_{3i} \left(\frac{CFO_{it+1}}{tv_{it}} \right) + \varepsilon_{it} \quad (4)$$

Francis ve diğerleri (2005), Dechow ve Dichev (2002) modeline gelirdeki büyümeyi ve maddi duran varlıkları da dâhil ederek tahakkuk ölçümünü, işletme performansını ve amortismanı da içerecek şekilde genişletmiştir. Francis ve diğerleri (2005) tarafından önerilen model Denklem 5’te görülmektedir.

$$\frac{top_tah_{it}}{tv_{it-1}} = \beta_0 + \beta_{1i} \left(\frac{CFO_{it-1}}{tv_{it-2}} \right) + \beta_{2i} \left(\frac{CFO_{it}}{tv_{it-1}} \right) + \beta_{3i} \left(\frac{CFO_{it+1}}{tv_{it}} \right) + \beta_{4i} \left(\frac{\Delta rev_{it}}{tv_{it-1}} \right) + \beta_{5i} \left(\frac{PPE_{it}}{tv_{it-1}} \right) + \varepsilon_{it} \quad (5)$$

Kothari ve diğerleri (2005), Dechow ve diğerleri (1995)’nin düzeltilmiş Jones modeline bir performans ölçüm değişkeni olan aktif kârlılık oranı değişkenini (ROA_{it-1}) dönem başı varlıkları hesaba katarak eklemiş ve işletmenin performansını da dikkate alan isteğe bağlı tahakkuk ölçümlerinin kazanç yönetimi çalışmalarından elde edilen sonuçların güvenilirliğini artırdığını ortaya koymuştur. Kothari ve diğerleri (2005) modeli Denklem 6’da gösterilmiştir.

$$\frac{top_tah_{it}}{tv_{it-1}} = \beta_0 + \beta_1 \left[\frac{\Delta rev_{it} - \Delta rec_{it}}{tv_{it-1}} \right] + \beta_2 \left(\frac{PPE_{it}}{tv_{it-1}} \right) + \beta_3 ROA_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad (6)$$

Bu çalışmada isteğe bağlı tahakkuk değerlerini elde etmek için Kothari ve diğerleri (2005) modeli kullanılmaktadır. i ve j şirket çiftinin t yılında toplam tahakkukları arasındaki fark ($top_tah_fark_{ijt}$) ve isteğe bağlı tahakkukları arasındaki fark ($ib_tah_fark_{ijt}$) Denklem 7 ve Denklem 8’deki gibi hesaplanmaktadır. Aynı sektörde faaliyet gösteren şirket çiftlerinin aynı yıldaki tahakkuklarının yakınlığını hesaplamak için şirket çiftlerinin toplam ve isteğe bağlı tahakkuk değerleri arasındaki farkın mutlak değeri alınmaktadır. Aynı sektör ve mali yılda faaliyette bulunan tüm i ve j şirket çiftleri eşleştirilerek tahakkuk farkları hesaplanmaktadır.

$$top_tah_fark_{ijt} = |top_tah_{it} - top_tah_{jt}| \quad (7)$$

$$ib_tah_fark_{ijt} = |ib_tah_{it} - ib_tah_{jt}| \quad (8)$$

Dört büyükler tarafından denetlenen şirketlerin denetim tarzının tahakkuk yapısı üzerindeki etkisini test etmek üzere toplam ve isteğe bağlı tahakkuk farkı değişkenleri için dörder regresyon modeli kurulmaktadır. Şirket çiftlerinin toplam tahakkuk (isteğe bağlı tahakkuk) değerleri arasındaki fark, modellerde bağımlı değişken olarak yer almaktadır. Açıklayıcı kukla değişken eşleştirilen şirket çiftlerinin dört büyükler tarafından denetlenip denetlenmediğini göstermektedir. Francis ve diğerleri (2014)’nin çalışması takip edilerek kontrol değişkenleri olarak toplam ve isteğe bağlı tahakkukların minimum değeri, şirket boyutu, şirket kaldırıcı, piyasa değeri/defter değeri, faaliyetlerden olan nakit akışları modele eklenmiştir. Kontrol değişkenlerinin açıklamaları Ek1’de verilmektedir.

Denklem 9’da verilen birinci modelde (M1) dört büyüklerden herhangi biri tarafından denetlenen şirketlerin oluşturduğu çiftlere karşı diğer (en az biri ulusal bir denetim firması tarafından denetlenen) şirket çiftleri baz alınarak *ikisi_dört_büyük* değişkeni açıklayıcı kukla değişken olarak kullanılmıştır. Eşleşen şirket çiftlerini denetleyen denetim firmaları, dört büyüklerden biri ise *ikisi_dört_büyük*

değişkeni 1, aksi durumda 0 değerini almaktadır. Dört büyükler tarafından denetlenen şirketlerin toplam ve isteğe bağlı tahakkuk değerleri arasındaki farkın diğer şirket çiftlerine göre daha düşük olması beklenmektedir. Kukla değişkenin dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinde 1 değerini alması sebebiyle β_1 katsayısının negatif olması beklenmektedir.

$$M1: top_tah_fark_{ijt} (ib_tah_fark_{ijt}) = \beta_0 + \beta_1 ikisi_dört_büyük_{jt} + \beta_2 kontrol + \varepsilon_{ijt} \quad (9)$$

Denklem 10'da gösterilen ikinci modelde (M2) aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerine karşı diğer (en az biri ulusal bir denetim firması tarafından denetlenen) şirket çiftleri baz alınarak *aynı_dört_büyük_1* değişkeni kullanılmaktadır. Burada amaç aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirketlerin diğerlerine göre daha benzer tahakkuk yapısına sahip olup olmadığını test etmektir. Eşleşen şirket çiftlerini denetleyen denetim firmaları, aynı dört büyük denetim firması ise *aynı_dört_büyük_1* değişkeni 1, diğer eşleşmelerde 0 değerini almaktadır. Aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirketlerin toplam ve isteğe bağlı tahakkuk değerleri arasındaki farkın diğer şirket çiftlerine göre daha düşük olması beklenmektedir. Kukla değişkenin aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinde 1 değerini alması sebebiyle β_1 katsayısının negatif olması beklenmektedir.

$$M2: top_tah_fark_{ijt} (ib_tah_fark_{ijt}) = \beta_0 + \beta_1 aynı_dört_büyük_1_{jt} + \beta_2 kontrol + \varepsilon_{ijt} \quad (10)$$

Denklem 11'de yer alan üçüncü modelde (M3) ise dört büyüklerden farklı olanlar tarafından denetlenen şirket çiftlerine karşı diğer (en az biri ulusal bir denetim firması tarafından denetlenen) şirket çiftleri baz alınarak *farklı_dört_büyük* değişkeni kullanılmaktadır. Burada amaç farklı denetim firmaları tarafından denetleniyor da olsa dört büyükler tarafından denetlenen şirketlerin diğerlerine göre daha benzer tahakkuk yapısına sahip olup olmadığını test etmektir. Eşleşen şirket çiftlerini denetleyen denetim firmaları, farklı dört büyük denetim firması ise *farklı_dört_büyük* değişkeni 1, diğer eşleşmelerde 0 değerini almaktadır. Farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirketlerin toplam ve isteğe bağlı tahakkuk değerleri arasındaki farkın diğer şirket çiftlerine göre daha düşük olması beklenmektedir. Kukla değişkenin farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinde 1 değerini alması sebebiyle β_1 katsayısının negatif olması beklenmektedir.

$$M3: top_tah_fark_{ijt} (ib_tah_fark_{ijt}) = \beta_0 + \beta_1 farklı_dört_büyük_{jt} + \beta_2 kontrol + \varepsilon_{ijt} \quad (11)$$

Denklem 12'de gösterilen dördüncü modelde ise (M4) aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerine karşı farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri baz alınarak *aynı_dört_büyük_2* değişkeni kullanılmaktadır. Burada amaç aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirketlerin farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirketlere göre daha benzer tahakkuk yapısına sahip olup olmadığını test etmektir. Eşleşen şirket çiftlerini denetleyen denetim firmaları, aynı dört büyük denetim firması ise *aynı_dört_büyük_2* değişkeni 1, farklı dört büyük denetim firması ise 0 değerini

almaktadır. M4, veri seti ve amacı itibarıyla Francis ve diğerleri (2014) çalışmasındaki modelle aynıdır, çünkü ulusal denetim firmaları tarafından denetlenen şirketleri dikkate almamaktadır.

$$M4: top_tah_fark_{ijt} (ib_tah_fark_{ijt}) = \beta_0 + \beta_1 aynı_dört_büyük_2_{jt} + \beta_2 kontrol + \varepsilon_{ijt} \quad (12)$$

Kukla değişkenlerin pozitif veya negatif çıkmasına bakılarak etkinin yönü belirlenmektedir. Kukla değişkenlerin regresyon analizindeki diğer bir rolü şu şekildedir: değişkenin 1 değerini alması ile 0 değerini alması arasındaki fark, bağımlı değişkende ortalamada β_1 değeri kadardır. Kurulan regresyon modellerinde tüm değişkenler dönem başı toplam varlıklarla ölçeklendirildiği için tahakkuklar arasındaki fark, kukla değişkenin 0 yerine 1 olması durumunda β_1 ile dönem başı toplam varlıkların çarpımı kadar değişiklik gösterecektir. β_1 katsayısı bu açıdan hem işaret hem de değer olarak dikkate alınmaktadır.

3.2. Veri Seti

Çalışmanın veri seti 2009-2023 yılları arasında Borsa İstanbul'da faaliyet gösteren şirketlerden oluşmaktadır. 2008 yılında Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na (TFRS) geçiş, şirketlerin finansal tablolarının karşılaştırılabilirliğini bozmuş ve 2009 yılı öncesi ve sonrası yıllara ait verilerde tutarsızlık yaratmıştır (Ergi & Güleç 2019). Bu nedenle çalışmada 2009 ve sonraki yıllara ait veriler kullanılmaktadır. Sayısal veriler Thomson Refinitiv Datastream platformundan elde edilmiş olup denetim firması verisi Kamuyu Aydınlatma Platformundan temin edilmiştir.

İlk olarak belirtilen yıllar arasında faaliyet göstermiş ve eksik verisi bulunmayan bütün şirketler dikkate alınmıştır. Bu şirketlerden mali kuruluşlar çıkartılmıştır. Özkaynak değeri negatif olan şirketlerde piyasa değeri/defter değeri oranı negatif olmaktadır ve şirket çiftlerinden ikisinin de negatif orana sahip olduğu durumda karşılaştırılabilirlik yapılamamaktadır. Bu sebeple negatif özkaynağa sahip şirketler analize dâhil edilmemiştir. Son olarak analizlerin yapılması için şirket eşleştirmelerine ihtiyaç duyulacağı için sektör içerisinde tek şirket yer alıyorsa, ilgili sektördeki şirket analize dâhil edilmemiştir. Yapılan veri ayıklama işleminden sonra 15 farklı sektörde faaliyet gösteren toplam 149 şirketin 2009-2023 dönemine ait veri seti analize dâhil edilmiştir.

3.2.1 Dört Büyükler

Sektör bazında şirket sayıları ve dört büyükler tarafından denetlenen şirket yüzdeleri Tablo 1'de görülmektedir. Şirket sayısının en yüksek olduğu sektör metal eşya, makine elektrikli cihazlar ve ulaşım araçlarıdır. İnşaat ve bayındırlık ile ulaştırma ve depolama sektörleri 3'er şirket ile analizlere dâhil edilmiştir. 15 sektörde yer alan 149 şirketin dört büyüklerden biri tarafından denetlendiği yıl yüzdesi Tablo 1'de son sütunda görülmektedir. Dört büyükler tarafından denetim yapılan yıl yüzdesi en yüksek olan sektörler bilgi ve iletişim ile kimya, ilaç, petrol, lastik ve plastik ürünlerdir. Dört büyükler

tarafından %40'ın altında denetlenme oranına sahip iki sektör ise oteller ve lokantalar ile tekstil, giyim eşyası ve deri şeklindedir.

Tablo 1. Sektör Bazında Şirket Sayıları ve Dört Büyük Yüzdeleri

Sektör	Firma Sayısı	Dört Büyük (%)
Ana Metal Sanayi	12	45,0
Bilgi ve İletişim	5	73,3
Elektrik Gaz ve Su	5	62,7
Gıda, İçecek ve Tütün	19	63,2
İnşaat ve Bayındırlık	3	48,9
Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri Basım	7	70,5
Kimya İlaç Petrol Lastik ve Plastik Ürünler	17	73,7
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	4	63,3
Metal Eşya Makine Elektrikli Cihazlar ve Ulaşım Araçları	22	69,1
Oteller ve Lokantalar	5	34,7
Taş ve Toprağa Dayalı	15	64,0
Teknoloji	11	53,3
Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri	16	31,3
Toptan ve Perakende Ticaret	5	69,3
Ulaştırma ve Depolama	3	66,7

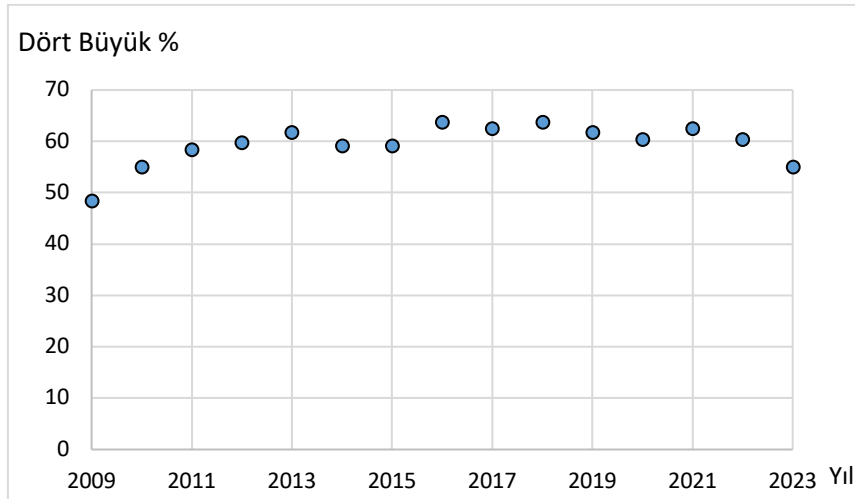
Tablo 2, veri setindeki denetim firmalarının oluşturduğu denetim pazarında ilk 10 denetim firmasının denetim sayılarını göstermektedir. Dört büyükler olarak PwC, KPMG, Güney ve DRT sırasıyla 1981, 1982, 1983 ve 1986 yılından itibaren Türkiye’de faaliyet göstermektedir. PwC ve KPMG, 2015 ve öncesinde sırasıyla Başaran Nas ve AKİS olarak faaliyet gösterirken 2016 ve sonrasında kendi isimlerine geçmeyi tercih etmişlerdir. Güney Bağımsız Denetim ve SMMM A.Ş., E&Y Türkiye’nin Denetim Hizmetleri Bölümü olarak faaliyet göstermektedir. Benzer şekilde DRT Bağımsız Denetim ve SMMM A.Ş., Deloitte çatısı altında Türkiye’de hizmet sunmaktadır.

Tablo 2’ye bakıldığında PwC’nin yaklaşık %23’lük pazar payı ile lider konumda olduğu görülmektedir. 2009-2023 yılları arasında 15 yıl boyunca 149 şirketin denetim hizmeti aldığı toplam yıl sayısı göz önünde bulundurulduğunda toplam 2235 gözlemin 1328’inin dört büyüklere ait olduğu ve bu sayının toplam denetimin %59,4’una denk geldiği görülmektedir. Yani dört büyüklerin Borsa İstanbul’da faaliyet gösteren şirketler açısından bağımsız denetim piyasasını domine ettiği görülmektedir.

Tablo 2. Veri Setinde İlk On Sıradaki Denetim Firmaları ve Denetim Sayısı

Sıra	Firma	Hizmet Sunulan Yıl Sayısı	Hizmet Sunulan Yıl Oranı (%)
1	PwC	511	22,9
2	Güney	323	14,5
3	DRT	311	13,9
4	KPMG	183	8,2
5	Gürel YMM	111	5,0
6	BDO Denet	64	2,9
7	MGI	48	2,1
8	RSM Turkey	42	1,9
9	Engin YMM	34	1,5
10	Karden Partners	33	1,5

Şekil 1, veri setindeki denetim firmaları arasında dört büyüklerin yıllar itibarıyla payını göstermektedir. 2009 yılında %48 civarında olan oran yıllar içinde artarak 2013 yılında %62 seviyesine çıkmıştır. 2023 yılına kadar dört büyüklerin tercih edilme oranlarında önemli dalgalanmalar olmadığı görülmektedir. Dört büyüklerin denetleme yüzdesinde 2023 yılında ise önceki yıla göre yaklaşık %9'luk düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu da ulusal denetim firmalarının rekabet gücünün artması şeklinde açıklanabilir.



Şekil 1. Yıllara Göre Dört Büyük Yüzdeleri

3.2.2 İsteğe Bağlı Tahakkuk

İsteğe bağlı tahakkuk değerlerini elde etmek için Denklem 7’de verilen Kothari ve diğerleri (2005) modelinin uygulanması ile oluşturulan regresyon analizi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir. Daha önce değinildiği gibi isteğe bağlı tahakkuk değerleri ilgili yıla ve şirkete ait regresyon modellerinin hata terimlerinden elde edilmiştir. Tablo 3’teki sonuçlara bakıldığında yıllara göre açıklayıcılık gücünün büyük değişkenlik gösterdiği görülmekle birlikte 2010 ve 2017 yıllarında modelin açıklayıcı gücünün

düşük olduğu gözlemlenmektedir. Aktif kârlılık oranı değişkeninin (ROA_{it-1}) yıllar içinde açıklayıcılık gücünün diğer değişkenlere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3. İsteğe Bağlı Tahakkuk- Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: $\frac{top_tah_{it}}{tv_{it-1}}$		Bağımsız Değişkenler				
Yıl	Sabit Terim	$\frac{\Delta rev_{it} - \Delta rec_{it}}{tv_{it-1}}$	$\frac{PPE_{it}}{tv_{it-1}}$	ROA_{it-1}	N	R ²
2009	-0,027	0,004	-0,037***	0,393***	149	0,145
2010	-0,02	0,005	0	0,149	149	0,014
2011	0,008	0,011***	-0,019	0,221***	149	0,511
2012	-0,093	0,803***	0,009	0,26	149	0,135
2013	0,017	-0,04	-0,034**	-0,069***	149	0,112
2014	-0,021	0,278***	-0,031	0,151	149	0,329
2015	-0,029	0,122***	-0,046**	0,524***	149	0,283
2016	-0,024	-0,248***	-0,035*	0,543***	149	0,273
2017	-0,002	-0,058	-0,018	0,195*	149	0,025
2018	0,003	-0,071	-0,084***	0,769***	149	0,403
2019	-0,014	0,012	-0,073***	0,319***	149	0,170
2020	-0,018	-0,003	-0,077***	0,485***	149	0,243
2021	-0,033	-0,064	0	0,681***	149	0,338
2022	0,102*	-0,05***	-0,008	0,707***	149	0,393
2023	-0,032*	-0,127***	-0,043***	0,924***	149	0,831

0,10 önem seviyesi için *; 0,05 önem seviyesi için **; 0,01 önem seviyesi için *** kullanılmaktadır.

3.2.3 Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 4'te sunulan tanımlayıcı istatistiklere göre bağımlı değişkenlerden top_tah_fark ve ib_tah_fark 'ın ortalamaları sırasıyla 0,17 ve 0,15 olarak hesaplanmıştır. Ortanca değerlerinin her ikisinde de 0,10 olması, dağılımların sağa çarpık olduğunu göstermektedir. Açıklayıcı değişkenler incelendiğinde eşleşmelerin %38'inde her iki şirketin dört büyük tarafından denetlendiği, %12'sinde aynı dört büyük tarafından denetlendiği ve %26'sında farklı dört büyük tarafından denetlendiği görülmektedir. Kontrol değişkenlerinden $kald_fark$ ve pd/dd_fark değişkenlerinin maksimum değerlerinin sırasıyla 33,62 ve 45,49 olması, bazı şirketlerin kaldıraç ve piyasa değeri/defter değeri oranlarında aşırı değerlerin gözlemlendiğini ortaya koymaktadır. Standart sapma değerleri incelendiğinde, özellikle pd/dd_fark değişkeninde yüksek bir varyasyon olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Min	$\bar{x}$	Ortanca	Maks	σ
Bağımlı Değişkenler					
<i>top_tah_fark</i>	0,00	0,17	0,10	6,28	0,25
<i>ib_tah_fark</i>	0,00	0,15	0,10	5,56	0,19
Açıklayıcı Değişkenler					
<i>ikisi_dört_büyük</i>	0,00	0,38	0,00	1,00	0,32
<i>aynı_dört_büyük</i>	0,00	0,12	0,00	1,00	0,48
<i>farklı_dört_büyük</i>	0,00	0,26	0,00	1,00	0,44
Kontrol Değişkenleri					
<i>top_tah_min</i>	-6,23	-0,09	-0,07	1,27	0,20
<i>ib_tah_min</i>	-5,20	-0,07	-0,05	0,59	0,16
<i>fir_boy_fark</i>	0,00	1,83	1,51	8,53	1,41
<i>fir_boy_min</i>	14,87	19,52	19,37	26,14	1,65
<i>kald_fark</i>	0,00	0,38	0,21	33,62	1,16
<i>kald_min</i>	0,01	0,47	0,41	22,06	0,79
<i>pd/dd_fark</i>	0,00	1,27	0,47	45,49	7,31
<i>pd/dd_min</i>	0,01	0,12	0,21	3,30	1,06
<i>fna_fark</i>	0,00	0,24	0,11	22,64	1,00
<i>fna_min</i>	-1,71	0,04	0,01	25,83	0,68

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Denetim tarzının tahakkuk yapısı özelinde finansal tablo karşılaştırılabilirliği üzerindeki etkisini ölçmek için Denklem 9, Denklem 10, Denklem 11 ve Denklem 12’de tanımlanan dört ayrı model tahmin edilmiş ve sonuçları sırasıyla Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8’de sunulmuştur. Tablo 5, Denklem 9’da verilen birinci modelin (M1) regresyon sonuçlarını göstermektedir. Model, denetim firması fark etmeksizin her iki şirketin de dört büyükler tarafından denetlenmesinin tahakkuk farkları üzerindeki etkisini ölçmektedir.

Tablo 5’e göre açıklayıcı değişken olarak *ikisi_dört_büyük* değişkeni her iki bağımlı değişken için de istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($p < 0,01$) negatif katsayıya sahiptir. Bu sonuç, her ikisi de dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinin diğer şirket çiftlerine kıyasla hem toplam tahakkuk hem de isteğe bağlı tahakkuk açısından istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha düşük farklılıklar sergilediğini göstermektedir. Bu bulgu, dört büyük denetim firmalarının daha standartlaşmış ve tutarlı denetim yaklaşımlarının, müşteri şirketlerin finansal tablolarının karşılaştırılabilirliğini artırdığı yönündeki temel hipotezi (H1) desteklemektedir.

Toplam tahakkuk farkı (*top_tah_fark*) modelinde katsayı (-0,021), dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinin diğer şirket çiftlerine kıyasla ortalamada toplam varlıkların %2,1’i kadar daha düşük toplam tahakkuk farklılığına sahip olduğunu göstermektedir. Toplam tahakkuk farkı

(*top_tah_fark*) modelinde katsayı (-0,021), isteğe bağlı tahakkuk farkı (*ib_tah_fark*) modelindeki katsayıdan (-0,010) mutlak olarak daha yüksek çıkmıştır. Bu da dört büyüklerin denetim tarzının toplam tahakkuklar üzerinde isteğe bağlı tahakkuklara kıyasla daha ayırt edici bir etki ortaya koyduğunu göstermektedir.

Tablo 5. Model M1 Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: <i>top_tah_fark</i>			Bağımlı Değişken: <i>ib_tah_fark</i>		
Değişken	Katsayı	<i>p</i> değeri	Değişken	Katsayı	<i>p</i> değeri
Sabit	-0,466	0,000	Sabit	-0,081	0,000
<i>ikisi_dört_büyük</i>	-0,021	0,000	<i>ikisi_dört_büyük</i>	-0,010	0,000
<i>top_tah_min</i>	-0,858	0,000	<i>ib_tah_min</i>	-0,912	0,000
<i>fir_boy_fark</i>	0,016	0,000	<i>fir_boy_fark</i>	0,005	0,000
<i>fir_boy_min</i>	0,030	0,000	<i>fir_boy_min</i>	0,010	0,000
<i>kald_fark</i>	-0,014	0,128	<i>kald_fark</i>	-0,035	0,000
<i>kald_min</i>	-0,181	0,000	<i>kald_min</i>	-0,081	0,000
<i>pd/dd_fark</i>	0,000	0,816	<i>pd/dd_fark</i>	0,000	0,133
<i>pd/dd_min</i>	0,001	0,000	<i>pd/dd_min</i>	0,001	0,000
<i>fna_fark</i>	0,053	0,000	<i>fna_fark</i>	0,013	0,000
<i>fna_min</i>	-0,680	0,000	<i>fna_min</i>	-0,724	0,000
N = 14355			N = 14355		
R ² = 0,619			R ² = 0,756		

Tablo 6, aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinin etkisini ölçmek için tasarlanan ikinci modelin (M2) sonuçlarını rapor etmektedir. *aynı_dört_büyük_1* değişkeninin katsayıları, her iki bağımlı değişken için de yine istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,01$) ve negatiftir. Katsayıların (sırasıyla -0,023 ve -0,012) M1'e göre mutlak değer olarak daha yüksek çıkması, her iki şirketin dört büyükler tarafından denetlenmesinin yanı sıra aynı zamanda aynı denetim firması tarafından denetleniyor olmalarının tahakkuk farklılıklarını ekstra bir azalış yönünde etkilediğini ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle, aynı denetim firmasının uyguladığı standart denetim tarzı ve muhasebe yorumları, farklı dört büyük firmalar tarafından denetlenen çiftlere kıyasla daha yüksek bir finansal raporlama benzerliği (karşılaştırılabilirlik) sağlamaktadır.

Tablo 6. Model M2 Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: <i>top_tah_fark</i>			Bağımlı Değişken: <i>ib_tah_fark</i>		
Değişken	Katsayı	<i>p</i> değeri	Değişken	Katsayı	<i>p</i> değeri
Sabit	-0,470	0,000	Sabit	-0,073	0,000
<i>aynu_dört_büyük_1</i>	-0,023	0,000	<i>aynu_dört_büyük_1</i>	-0,012	0,000
<i>top_tah_min</i>	-0,863	0,000	<i>ib_tah_min</i>	-0,909	0,000
<i>fir_boy_fark</i>	0,016	0,000	<i>fir_boy_fark</i>	0,005	0,000
<i>fir_boy_min</i>	0,030	0,000	<i>fir_boy_min</i>	0,010	0,000
<i>kald_fark</i>	-0,015	0,124	<i>kald_fark</i>	-0,033	0,000
<i>kald_min</i>	-0,176	0,000	<i>kald_min</i>	-0,074	0,000
<i>pd/dd_fark</i>	0,000	0,626	<i>pd/dd_fark</i>	0,000	0,187
<i>pd/dd_min</i>	0,001	0,000	<i>pd/dd_min</i>	0,001	0,000
<i>fna_fark</i>	0,044	0,000	<i>fna_fark</i>	0,010	0,008
<i>fna_min</i>	-0,690	0,000	<i>fna_min</i>	-0,709	0,000
N = 12654			N = 12654		
R ² = 0,618			R ² = 0,756		

Tablo 7, şirket çiftlerinin farklı dört büyük denetim firmaları tarafından denetlenmesinin etkisini inceleyen üçüncü modelin (M3) sonuçlarını göstermektedir. *farklı_dört_büyük* değişkeninin katsayıları, M1 modelindekilere benzer şekilde, her iki bağımlı değişken için de anlamlı düzeyde ($p < 0,01$) negatiftir. Katsayıların (sırasıyla -0,018 ve -0,007) M1'e göre mutlak değer olarak daha düşük çıkması, dört büyüklerin denetim tarzının finansal tablolar üzerindeki benzerlik etkisinin, denetim firmalarının farklı dört büyükler olması durumunda daha düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 7. Model M3 Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: <i>top_tah_fark</i>			Bağımlı Değişken: <i>ib_tah_fark</i>		
Değişken	Katsayı	<i>p</i> değeri	Değişken	Katsayı	<i>p</i> değeri
Sabit	-0,474	0,000	Sabit	-0,079	0,000
<i>farklı_dört_büyük</i>	-0,018	0,000	<i>farklı_dört_büyük</i>	-0,007	0,010
<i>top_tah_min</i>	-0,865	0,000	<i>ib_tah_min</i>	-0,919	0,000
<i>fir_boy_fark</i>	0,016	0,000	<i>fir_boy_fark</i>	0,005	0,000
<i>fir_boy_min</i>	0,030	0,000	<i>fir_boy_min</i>	0,010	0,000
<i>kald_fark</i>	0,002	0,837	<i>kald_fark</i>	-0,023	0,000
<i>kald_min</i>	-0,177	0,000	<i>kald_min</i>	-0,071	0,000
<i>pd/dd_fark</i>	0,000	0,603	<i>pd/dd_fark</i>	0,000	0,569
<i>pd/dd_min</i>	0,001	0,000	<i>pd/dd_min</i>	0,000	0,000
<i>fna_fark</i>	0,046	0,000	<i>fna_fark</i>	0,009	0,029
<i>fna_min</i>	-0,683	0,000	<i>fna_min</i>	-0,716	0,000
N = 10690			N = 10690		
R ² = 0,632			R ² = 0,750		

M2 ve M3 modellerinin bulguları birlikte değerlendirildiğinde Francis ve diğerleri (2014)'nin çalışmasındaki gibi aynı dört büyükler ile farklı dört büyüklerin denetim tarzı arasında tahakkuk yapısı benzerliği açısından fark olduğu görülmektedir. Bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını ölçmek için sadece dört büyükler tarafından denetlenen şirketler dikkate alınarak Francis ve diğerleri (2014)'nin çalışmasındaki model olan M4 modeli oluşturulmuştur. Tablo 8'deki M4 regresyon modeli sonuçlarına göre *aynı_dört_büyük_2* değişkeninin katsayısı, toplam tahakkuk farkı modelinde istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır ($p = 0,353$). İsteğe bağlı tahakkuk farkında ise katsayı anlamlı ve negatif çıkmıştır. Yani aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirketlerin isteğe bağlı tahakkukları farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirketlerin isteğe bağlı tahakkuklarına kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha benzerdir. Toplam tahakkuk benzerliği açısından ise iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 8. Model M4 Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: <i>top_tah_fark</i>			Bağımlı Değişken: <i>ib_tah_fark</i>		
Değişken	Katsayı	<i>p değeri</i>	Değişken	Katsayı	<i>p değeri</i>
Sabit	-0,425	0,000	Sabit	-0,094	0,000
<i>aynı_dört_büyük_2</i>	-0,003	0,353	<i>aynı_dört_büyük_2</i>	-0,005	0,039
<i>top_tah_min</i>	-0,741	0,000	<i>ib_tah_min</i>	-0,868	0,000
<i>fir_boy_fark</i>	0,013	0,000	<i>fir_boy_fark</i>	0,006	0,000
<i>fir_boy_min</i>	0,027	0,000	<i>fir_boy_min</i>	0,011	0,000
<i>kald_fark</i>	-0,037	0,004	<i>kald_fark</i>	-0,068	0,000
<i>kald_min</i>	-0,172	0,000	<i>kald_min</i>	-0,118	0,000
<i>pd/dd_fark</i>	0,000	0,732	<i>pd/dd_fark</i>	0,000	0,162
<i>pd/dd_min</i>	0,001	0,000	<i>pd/dd_min</i>	0,001	0,000
<i>fna_fark</i>	0,170	0,000	<i>fna_fark</i>	0,072	0,000
<i>fna_min</i>	-0,579	0,000	<i>fna_min</i>	-0,746	0,000
N = 5366			N = 5366		
R ² = 0,543			R ² = 0,800		

Toplam ve isteğe bağlı tahakkuklar açısından dört modelde de kontrol değişkenlerinin çoğunun anlamlı olması modellerin gücünü destekler niteliktedir. Kontrol değişkenlerindeki katsayıların işaretleri genellikle beklendiği gibi çıkmıştır. Bütün modellerde *top_tah_min*, *kald_min* ve *fna_min* değişkenlerinin katsayıları negatiftir. Minimum tahakkuk tutarı, minimum kaldıraç oranı ve minimum nakit akış tutarı büyüklük olarak arttıkça şirket çiftlerinin daha benzer olması, dolayısıyla benzer bir tahakkuk yapısının ortaya çıkması ve tahakkuklar arasındaki farkların daha küçük olması muhtemeldir. Şirket çiftlerinin piyasa değerinin defter değerine oranının farkını gösteren (*pd/dd_fark*) değişkeni, Francis ve diğerleri (2014) ile tutarlı olarak toplam ve isteğe bağlı tahakkuklar açısından dört modelde de anlamsız çıkmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Francis ve diğerleri (2014), denetim tarzı kavramını incelerken aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinin tahakkuk yapılarının farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinin tahakkuk yapılarına kıyasla daha benzer olacağı varsayımından yola çıkmıştır. Bu çalışmada ise güçlü bir kurumsal yapısı bulunan dört büyükler, bir grup olarak değerlendirilerek bu denetim firmalarının denetlediği şirketler, ulusal denetim firmalarının denetlediği şirketler ile tahakkuk yapısı benzerliği açısından karşılaştırılmaktadır. Buna ek olarak Francis ve diğerleri (2014)'nin çalışmasındaki ilişki de incelenmiştir.

Çalışmada tahakkuk yapısının benzerliği toplam ve isteğe bağlı tahakkuklar üzerinden ölçülmüştür. Toplam tahakkuklar, olağandışı kalemler öncesi net kâr/zarardan faaliyetlerden kaynaklı nakit akışları çıkarılarak hesaplanırken isteğe bağlı tahakkuklar ise Kothari ve diğerleri (2005)'nin çalışması takip edilerek oluşturulmuştur. Bütün şirketler, sektör ve yıl aynı olmak üzere birbirleriyle eşleştirilerek şirket çiftleri elde edilmiştir. Dört büyükler tarafından denetlenip denetlenmeme durumunun tahakkuk yapısı üzerindeki etkisini ölçmek için dört farklı doğrusal regresyon modeli kurulmuştur. Eşleşen şirket çiftlerinin tahakkuklarının yakınlığı, iki şirketin toplam ve isteğe bağlı tahakkuk değerleri arasındaki farkın mutlak değeri alınarak hesaplanmış ve modellere bağımlı değişken olarak eklenmiştir. Şirket çiftlerinin dört büyükler tarafından denetlenme durumlarına göre 0 ve 1 değerini alan kukla değişkenler ise modellere bağımsız değişken olarak eklenmiştir.

Dört büyüklerden herhangi biri tarafından denetlenen şirket çiftlerinin tahakkuk yapısı en az biri ulusal denetim firmaları tarafından denetlenen şirket çiftlerinin tahakkuk yapısına kıyasla daha benzer çıkmıştır. Denetim firması aynı ise etki daha yoğun çıkmaktadır. Denetim firması farklı bile olsa dört büyüklerden biri tarafından denetlenen şirket çiftlerinin tahakkuk yapısı en az biri ulusal denetim firması tarafından denetlenen şirket çiftlerinin tahakkuk yapısına kıyasla yine daha benzer çıkmıştır.

Aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri ile farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftleri arasında toplam tahakkuk farkı açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuç, dört büyük denetim firmalarının denetim metodolojilerindeki artan standartlaşma ve uyum süreçlerinin toplam tahakkuk farklarını önemsiz hale getirdiği şeklinde yorumlanabilir. Özellikle son yıllarda küresel denetim regülasyonlarında yaşanan gelişmelerin bu standartlaşma sürecini hızlandırarak, şirketler arasındaki toplam tahakkuk yapısı farklılıklarını azalttığı düşünülebilir.

İsteğe bağlı tahakkuk farkı açısından ise aynı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerinin farklı dört büyükler tarafından denetlenen şirket çiftlerine kıyasla daha benzer isteğe bağlı tahakkuk değerlerine sahip olduğu saptanmıştır. Bunun nedeni, aynı denetim firmasının müşteriye özgü prosedürler ve iç kontroller konusunda derinlemesine bir uzmanlık geliştirmesi, bu sayede muhasebe

tahminlerinde yönetim tarafından yapılabilecek taraflı müdahaleleri yani isteğe bağlı tahakkukları daha etkin bir şekilde sınırlandırabilmesi ile açıklanabilir.

Bu çalışmada Borsa İstanbul'da işlem gören ve dört büyüklerden birisi tarafından denetlenen şirket çiftlerinin, diğer şirket çiftlerine kıyasla daha benzer tahakkuk yapılarına sahip olduğu görülmüştür. Böylece, denetim tarzının finansal tablo karşılaştırılabilirliği üzerindeki etkisi Borsa İstanbul'da işlem gören şirketler üzerinden doğrulanarak çalışmanın hipotezi desteklenmiştir. Çalışmanın kısıtı, finansal tablo karşılaştırılabilirliğinin yalnızca toplam ve isteğe bağlı tahakkuk farkları üzerinden ölçülmesidir. Bununla birlikte şirketler muhasebe politikalarındaki benzerlikler, dipnot açıklama düzeyleri veya De Franco ve diğerleri (2011) tarafından geliştirilen muhasebe fonksiyonu benzerliği gibi alternatif yöntemlerle de karşılaştırılabilir. Sonraki çalışmalarda karşılaştırılabilirlik ölçütü çeşitlendirilebilir. Ayrıca denetim tarzı, denetim ofisi düzeyinde (Kawada, 2014) ya da denetçi düzeyinde (Chen ve diğerleri, 2020) yapılan analizlerle kapsamlı olarak incelenebilir. Denetim firması değişikliği ile denetim kalitesi arasındaki ilişki de irdelenebilir.

YAZARIN BEYANI

Bu çalışma hazırlanırken araştırma yayın ve etiğine uyulmuş olup, herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Çalışma için finansal destek alınmamıştır.

AUTHOR'S DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, H. (2013). Corporate governance, family ownership and earnings management: Emerging market evidence. *Accounting and Finance Research*, 2(4), 17-33.
- Barth, M. E., Landsman, W. R., Lang, M., & Williams, C. (2012). Are IFRS-based and US GAAP-based accounting amounts comparable? *Journal of Accounting and Economics*, 54(1), 68-93.
- Bartov, E., Gul, F. A., & Tsui, J. S. (2000). Discretionary-accruals models and audit qualifications. *Journal of accounting and economics*, 30(3), 421-452.
- Carla, Y. (2017). *Audit style and financial statement comparability*. (Yüksek Lisans Tezi) Rotterdam Erasmus Üniversitesi Ekonomi Enstitüsü, Rotterdam.

- Cengiz, S., Dilsiz, M. Ş., & Aslanoğlu, S. (2016). Kâr dağıtım politikasının kazanç yönetimi uygulamaları üzerindeki etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (70), 39-54.
- Chen, J. Z., Chen, M. H., Chin, C. L., & Lobo, G. J. (2020). Do firms that have a common signing auditor exhibit higher earnings comparability?. *The Accounting Review*, 95(3), 115-143.
- Dechow, P., & Dichev, I. (2002). The quality of accruals and earnings: the role of accrual estimation errors. *The Accounting Review*, 77, 35-59.
- Dechow, P., Ge, W., & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of accounting and economics*, 50(2-3), 344-401.
- Dechow, P., Sloan, R., & Sweeney, A. (1995). Detecting earnings management. *The Accounting Review* 70, 193-225.
- Dibia, N. O., & Onwuchekwa, J. C. (2014). An appraisal of corporate governance mechanisms and earnings management in Nigeria. *International Journal of Finance and Accounting*, 3(2), 49-59.
- Drake, M. S., & Myers, L. A. (2011). Analysts' accrual-related over-optimism: do analyst characteristics play a role?. *Review of Accounting Studies*, 16, 59-88.
- Ergi, Ş., & Güleç, Ö. F. (2019). Büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı (BOBİ FRS) ile ilgili muhasebe eğitimcileri ve uygulayıcılarına yönelik bir araştırma. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 377-399.
- Francis, J. R., Pinnuck, M. L., & Watanabe, O. (2014). Auditor style and financial statement comparability. *The Accounting Review*, 89(2), 605-633.
- Francis, J., LaFond, R., Olsson, P., & Schipper, K. (2005). The market pricing of accruals quality. *Journal of Accounting and Economics* 39, 295-327
- Frankel, R., Jennings, J., & Lee, J. (2016). Using unstructured and qualitative disclosures to explain accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 62(2-3), 209-227.
- Healy, P. M. (1985). The effect of bonus schemes on accounting decisions. *Journal of accounting and economics*, 7(1-3), 85-107.
- Hribar, P., & Collins, D. W. (2002). Errors in estimating accruals: Implications for empirical research. *Journal of Accounting research*, 40(1), 105-134.
- Jiu, L., Liu, B., & Liu, Y. (2020). How a shared auditor affects firm-pair comparability: Implications of both firm and individual audit styles. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 39(3), 133-160.
- Johnston, J. A., & Zhang, J. H. (2021). Auditor style and financial reporting similarity. *Journal of Information Systems*, 35(1), 79-99.

- Jones, J. J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of accounting research*, 29(2), 193-228.
- Kawada, B. (2014). Auditor offices and the comparability and quality of clients' earnings. Erişim adresi: <https://ssrn.com/abstract=2510186>.
- KGK (T.C. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu). (2018). Finansal raporlamaya ilişkin kavramsal çerçeve. [https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/Finansal%20Raporlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20%C3%87er%C3%A7eve/F%C4%B0NANSAL%20RAPORLAMAYA%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%20KAVRAMSAL%20%C3%87ER%C3%87EVE%20\(2018%20S%C3%BCr%C3%BCm%C3%BC\).pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/Finansal%20Raporlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20%C3%87er%C3%A7eve/F%C4%B0NANSAL%20RAPORLAMAYA%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0N%20KAVRAMSAL%20%C3%87ER%C3%87EVE%20(2018%20S%C3%BCr%C3%BCm%C3%BC).pdf) (Erişim tarihi: 31/07/2025).
- Kothari, S. P., Leone, A. J., & Wasley, C. E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of accounting and economics*, 39(1), 163-197.
- Kothari, S. P., Ramanna, K., & Skinner, D. J. (2010). Implications for GAAP from an analysis of positive research in accounting. *Journal of accounting and economics*, 50(2-3), 246-286.
- Larson, C. R., Sloan, R., & Zha Giedt, J. (2018). Defining, measuring, and modeling accruals: a guide for researchers. *Review of Accounting Studies*, 23, 827-871.
- Memiş, M. Ü., & Çetenak, E. H. (2012). Kurumsal yönetimin kazanç yönetimi uygulamaları üzerine etkisi: İMKB’de işlem gören şirketler üzerine uygulama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 205-224.
- Sakarya, Ş., & Koçak, Z. S. (2016). Kazanç kalitesi ve yönetiminin işletmelerin finansal performansı üzerine etkisi: İSO 500 işletmeleri üzerine bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 23(3), 733-749.
- Shi, H., Wen, W., Zhou, G., & Zhu, X. (2021). Do individual auditors have their own styles? Evidence from clients' financial statement comparability in China. *Accounting Horizons*, 35(3), 187-215.
- Sloan, R. G. (1996). Do Stock Prices Fully Reflect Information in Accruals and Cash Flows About Future Earnings?. *The Journal of Finance*, 51(1), 289-315.
- Smith, C. (2022). The role of audit styles in financial statement comparability: South African evidence. *International Journal of Auditing*, 26(4), 572-589.
- Sohn, B. C. 2016. The effect of accounting comparability on the accrual-based and real earnings management. *Journal of Accounting and Public Policy*, 35 (5): 513-39.

- Suadiye, G. (2021). Tahakkukların kalitesi ve tahakkuka dayalı kazanç yönetimi: Bist'te işlem gören şirketler üzerine bir araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(2), 302-328.
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1986). *Positive Accounting Theory*. Prentice-Hall, NewYork.
- Wilmink, D. (2017). *Audit Style and Financial Statement Comparability: A Comparison of Accounting Standards*. (Yüksek Lisans Tezi) Rotterdam Erasmus Üniversitesi Ekonomi Enstitüsü, Rotterdam.
- Young, S. (1999). Systematic measurement error in the estimation of discretionary accruals: An evaluation of alternative modelling procedures. *Journal of Business Finance & Accounting*, 26(7-8), 833-862.

EK1. Kontrol Değişkenleri Tanımları

fir_boy_fark = Şirket çiftlerinin büyüklük farklarının mutlak değerini ifade etmektedir. Büyüklük şirketlerin toplam varlıklarının doğal logaritmaları alınarak hesaplanmaktadır.

fir_boy_min = Şirket çiftlerinin büyüklüklerinin minimum değeridir.

top_tah_min = Şirket çiftlerinin toplam tahakkuklarının minimum değeridir.

ib_tah_min = Şirket çiftlerinin isteğe bağlı tahakkuklarının minimum değeridir.

$kald_fark$ = Şirket çiftlerinin kaldıraç değerleri arasındaki farkın mutlak değerini ifade etmektedir. Kaldıraç, şirketlerin borçları şirketlerin varlıklarına oranlanarak hesaplanmaktadır.

$kald_min$ = Şirket çiftlerinin kaldıraçlarının minimum değeridir.

pd/dd_fark = Şirket çiftlerinin “piyasa değeri/defter değeri” oranları arasındaki farkın mutlak değerini ifade etmektedir. “Piyasa değeri/defter değeri”, hisse senedinin piyasa değeri, özkaynakların defter değerine oranlanarak hesaplanmaktadır.

pd/dd_min = Şirket çiftlerinin “piyasa değeri/defter değeri” oranlarının minimum değeridir.

fna_fark = Şirket çiftlerinin faaliyetlerinden olan nakit akışları arasındaki farkın mutlak değerini ifade etmektedir. Faaliyetlerden olan nakit akışları (fna_t) bir önceki yılın varlık toplamına (tv_{t-1}) oranlanarak hesaplamaya dâhil edilmektedir.

fna_min = Şirket çiftlerinin $\frac{fna_t}{tv_{t-1}}$ oranlarının minimum değeridir.